

NWSA-Education Sciences
ISSN: 1306-3111/1308-7274
NWSA ID: 2014.9.4.1C0623

Status : Original Study
Received: January 2014
Accepted: October 2014

E-Journal of New World Sciences Academy

Yılmaz Geçit

Adem Beldağ

Recep Tayyip Erdoğan University, Rize-Türkiye
yilmaz.gecit@erdogan.edu.tr; adem.beldag@erdogan.edu.tr

<http://dx.doi.org/10.12739/NWSA.2014.9.4.1C0623>

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN COĞRAFYA ALANINA YÖNELİK ÖZ-YETERLİK SEVİYELERİNİN FARKLI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ (RİZE İLİ ÖRNEĞİ)

ÖZET

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin etkin bir öğretim gerçekleştirebilmeleri için coğrafya alanında da kendilerini yeterli görmeleri yani bu alana yönelik öz-yeterlik inançlarının yüksek olması gerekmektedir. Bu çalışmada Rize il merkezinde görev yapan 54 sosyal bilgiler öğretmenin coğrafya dersine yönelik öz-yeterlik algıları çeşitli değişkenler açısından analiz edilmiştir. Veri toplama aracı olarak Karadeniz (2005) tarafından geliştirilen "coğrafya alanına ilişkin öz yeterlik inancı ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek üç alt boyuttan ve 19 maddeden oluşmaktadır. Elde edilen sonuçlara göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya alanına yönelik öz-yeterlik puanlarının orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin cinsiyet ve mesleki kıdemlerinin coğrafya alanına ilişkin öz-yeterlik seviyelerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşmaya yol açmadığı ancak coğrafya bölümü mezunlarının sosyal bilgiler ve tarih bölümü mezunlarına göre coğrafyayı yaşam becerilerine dönüştürebilme alt boyutunda daha yüksek bir öz-yeterlik seviyesine sahip oldukları istatistiksel olarak ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Coğrafya, Öz-Yeterlik, Sosyal Bilgiler, Eğitim, Sosyal Bilgiler Öğretmenleri

AN EVALUATION OF SOCIAL STUDIES TEACHERS' SELF-EFFICACY LEVELS RELATED TO THE FIELD OF GEOGRAPHY ACCORDING TO SOME VARIABLES (RİZE SAMPLE)

ABSTRACT

Social studies teachers are expected to have high level self-efficacy in the field of geography for effective teaching. In this study 54 social studies teachers' perception about their self-efficacy in the field of geography were analyzed in the context of some variables. To collect data, Karadeniz's (2005) "self-efficacy beliefs concerning the field of geography scale" was used. The scale includes 19 items in 3 sub-categories. According to the results, social studies teachers' self-efficacy level in the field of geography is at a moderate level. Seniority and gender have no statistically meaningful effect on the teachers' perception about the field of geography, but the teachers with undergraduate education in the field of geography enjoy a higher level of ability to use the knowledge of geography in daily life compared to the teachers with educational background in social study and history.

Keywords: Geography, Self-Efficacy, Social Studies, Education, Social Studies Teachers

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Çağdaş eğitim anlayışının kabullerine göre öğrencilerde hedeflenen davranış değişikliklerinin meydana gelmesi, bunun sonucu olarak aldığı veriyi bilgiye dönüştürebilen, problem çözebilen, toplumsal sorunlara duyarlı, çeşitli değer ve becerilerle donatılmış bireylerin yetiştirilmesi hedeflenmektedir. Bunun gerçekleştirilmesi için öncelikle programın uygulayıcıları olan öğretmenlerin görevlerini etkin bir şekilde yerine getirmeleri gerekmektedir. Öğretmenlik mesleğinin etkin bir şekilde icra edilebilmesi ise öncelikle öğretmenlerin özel alan bilgisi, genel kültür ve pedagojik formasyon açısından yeterli donanıma sahip olmalarına bağlıdır. İdeal öğretmenin bir takım mesleki becerilere ve yeterliliğe sahip olması gerekmektedir. Bunlar iletişime önem verme, nitelikli eğitim-öğretim yapma, disiplinli olma, iyi bir lider olma, örnek olma, mesleği sevmeye ve iyi bir rehber olmadır (Gençtürk, Akbaş ve Kaymakçı, 2012:1567). Ancak tüm bunların ötesinde bu mesleği icra hususunda kendisini yeterli görmeyen bir eğitimcinin çok başarılı olmasını da güçtür. Böylesi bir düşünceye sahip öğretmenin, çeşitli bilgi, beceri ve değerleri öğrenenlere etkin iletmesi ve kalıcı öğrenmeler sağlaması da mümkün değildir.

Öğretmenlerin mesleki ya da alan öz-yeterlik algılarının bu meslekteki başarıları üzerinde çok etkiler yaratabileceği gerçeğinden hareketle son dönemlerde bu konu kapsamında önemli akademik çalışmaların yapılmaya başlandığı görülmektedir. Özellikle bu çalışmalarda öğretmenlerin mesleki öz-yeterlik algıları ve bu algıları üzerinde etkili olan değişkenlerin tespiti üzerinde yoğunlaşmıştır. Bandura (1986) öz-yeterlik kavramını "bireyin bir işi başarmaya başaramama yeteneğine ve olası durumlar ile başa çıkabilmede gerekli olan eylemleri yapabilme potansiyeline yönelik kendisiyle ilgili yargılarıdır" şeklinde tanımlamaktadır. Öğretmenlerin öz-yeterlik kavramını Tschannen-Moran ve Hoy (2001); "bir öğretmenin öğrencilerinin arzu edilen öğrenme sonuçlarını oluşturma kapasitesine veya yeteneğine ilişkin inancı" olarak, Ashton (1984) öğretmenin "öğrencilerinin performanslarını etkileme kapasitelerine olan inançları", Guskey ve Passaro (1994) ise "öğretmenlerin, öğrencilerine etkili bir eğitim-öğretim verme konusundaki kendilerine güven duymalarına ilişkin inançları" olarak tanımlanmaktadır. Kısacası öz-yeterlik bir etkinliği gerçekleştirme veya fiili yerine getirebilme konusunda bireyin kendine olan inancı veya algısı olarak da özetlenebilir. Pajares (1996) bu durumla ilgili öz-yeterlik inancı yüksek olan bireylerin bir işi başarmak için çaba gösterdiklerini, olumsuzluklar ile karşılaştıklarında kolayca geri dönmediklerini, ayrıca ısrarlı ve sabırlı olduklarını belirtmektedir. Öğretmen öz-yeterlik inancı başta öğrencilerin güdüleme seviyeleri ve akademik başarıları üzerinde belirleyici etkiye sahiptir (Midgley ve diğerleri, 1989; Shidler, 2009; Goddard ve diğerleri, 2000; Muijs, Reynold, 2002; Akt.; Bahtıyar Karadeniz ve Sarı, 2011:11). Bu nedenle, öz-yeterlik inancı, eğitimde üzerinde durulması gereken önemli özelliklerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Akengin ve diğerleri, 2010).

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Sosyal bilgilerin içeriğini oluşturan en temel disiplinlerden biri olan coğrafya, birçok terim ve kavramla yüklü bir disiplinler topluluğu ve disiplinler arası geçişin bir sembolü durumundadır. İlkokulun son (4. sınıf), ortaokulun ise üç sınıfında (5, 6 ve 7. sınıflar) öğretimi yapılan sosyal bilgiler dersi, ilkokulda sınıf, ortaokulda ise sosyal bilgiler, tarih ya da coğrafya öğretmenleri tarafından yürütülmektedir. Özellikle kimi zaman bu dersi yürüten tarih ya da sosyal bilgiler mezunu öğretmenlerin coğrafya konulu

üniteleri coğrafya ilminin bakış açısı ve kabulleri doğrultusunda işleyemedikleri, bu durumda da programın hedef ve kazanımlarının aktarımında sorunlar ortaya çıktığı görülmektedir (Bahtıyar Karadeniz, 2011).

Bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya öz-yeterlik algıları çeşitli değişkenler açısından ortaya konulması açısından önemlidir. Araştırmada belirtilen problem durumlarına yanıtlar aranmış ve belirlenen bulgular ışığında bu disiplinin daha etkin öğretimine yönelik çeşitli öneriler sunulmuştur.

- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya alanına yönelik öz-yeterlik seviyeleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark göstermekte midir?
- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya alanına yönelik öz-yeterlik seviyeleri mezun olunan bölüm değişkenine göre anlamlı bir fark göstermekte midir?
- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya alanına yönelik öz-yeterlik seviyeleri kıdem yılı değişkenine göre anlamlı bir fark göstermekte midir?

3. YÖNTEM (METHOD)

Araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafyaya yönelik öz yeterlik seviyelerini belirlemek için nicel araştırma yönteminden yararlanılmıştır. Nicel araştırma yöntemi sayısal verilerin toplanması ve bu verilerin istatistikî işlemlere tabi tutularak çözümlenmesine dayalı araştırma yolu olarak ifade edilebilir (Yeşil, 2013). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya alanına yönelik öz-yeterlik seviyelerini belirlemek amacıyla yapılan araştırma geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan tarama modelindedir (Karasar, 2011).

3.1. Evren ve Örneklem (Population and Sampling)

Evren bir araştırma ile ilgili verilerin elde edildiği büyük grup veya araştırma sonuçlarının genellenmek istendiği elemanlar bütünü olarak tanımlanabilir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2010; Karasar, 2011). Araştırmanın evrenini 2013-2014 öğretim yılında Rize il merkezinde devlet okullarında görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin tamamına ulaşılmaması düşünüldüğü için örneklem seçme yoluna gidilmemiştir. Bu doğrultuda Rize il merkezinde devlet okullarında görev yapan 54 sosyal bilgiler öğretmenin tamamına ulaşılmıştır.

3.2. Veri Toplama Araçları (Data Collection Instruments)

Araştırmada veri toplama aracı olarak Karadeniz (2005) tarafından geliştirilen "Coğrafya Alanına İlişkin Öz Yeterlik İnancı Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek "Coğrafyayı yaşam becerilerine dönüştürebilme, coğrafya yeterlik algısı ve coğrafya alanındaki davranışlarda farkındalık" olmak üzere üç alt boyuttan ve 19 maddeden oluşmaktadır. Ölçek beşli Likert tipinde olup (5) Her zaman, (4) Genellikle, (3) Bazen, (2) Nadiren ve (1) Hiçbir Zaman seçeneklerinden oluşmuştur. Veri toplama aracı olarak kullanılan ölçek Karadeniz (2005) tarafından geliştirilme sürecinde geçerlik çalışmalarına tabi tutulduğu için burada bu uygulamaya gerek duyulmamıştır. Ölçeğin geliştirme sürecinde Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .80 iken bu araştırma için Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .88'dir. Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı geliştirilme sürecinde birinci alt boyutta .86, ikinci alt boyutta .76, üçüncü alt boyutta ise .63 iken; yapılmakta olan araştırma için

birinci alt boyutta .82, ikinci alt boyutta .76, üçüncü alt boyutta ise .76 olarak hesaplanmıştır.

3.3. Verilerin Analizi (Data Analysis)

Araştırmada verilerin analizinde SPSS 16,0 (Statistical Package for Social Sciences) paket programı kullanılmıştır. Verilerin normal dağılıma sahip olup olmadığını belirlemek için Kolmogorov-Smirnov testi kullanılmıştır. Normalliğin sağlanıp sağlanmadığını belirlemek için n sayısının 50'nin üzerinde olması durumunda Kolmogorov-Smirnov testi kullanılmaktadır (Büyüköztürk, 2011). Yapılan Kolmogorov-Smirnov testi sonuçları incelendiğinde bütün değişkenler için $n=54$ ve $p=,000$ ($p<0,05$) olduğu görülmektedir. Bu durumda verilerin normal bir dağılıma sahip olmadığı söylenebilir. Değişkenlerin dağılımıyla ilgili normalliğin sağlanmadığı durumlarda parametrik olmayan testler kullanılmaktadır (Durmuş, Yurtkoru ve Çinko, 2008). Araştırmada cinsiyet, kıdem yılı ve mezun olunan bölüm bağımsız değişkenleri kullanılırken analiz tekniği olarak verilere uygun olan parametrik olmayan testlerden Mann Whitney U-testi ile Kruskal Wallis H-testi kullanılmıştır.

4. BULGULAR (FINDINGS)

Kişisel bilgilere ilişkin sorulara öğrencilerin verdikleri cevaplar Tablo 1'de frekans (n) kullanılarak tablolastırılıp genel olarak değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır.

Tablo 1. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kişisel bilgilere göre dağılımı
(Table 1. Demographical information about social studies teachers)

Kişisel Bilgiler Dağılımı		F
Cinsiyet	Bayan	21
	Bay	33
	Toplam	54
Mezun Olunan Bölüm	Sosyal Bilgiler	29
	Tarih	14
	Coğrafya	11
Kıdem Yılı	Toplam	54
	1-5 yıl	15
	6-10 yıl	7
	11-15 yıl	14
	16-20	10
	21 ve üstü	8
Toplam	54	

Evreni oluşturan öğretmenlerin kişisel bilgilerine göre dağılımları Tablo 1'de verilmiştir. Tabloya göre, araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin cinsiyetlerine göre dağılımları incelendiğinde 21 bayan, 33 erkek öğretmenden oluştuğu; mezun oldukları bölüme göre dağılımlarında sosyal bilgiler 29, tarih 14 ve coğrafya 11 olduğu; kıdem yılı değişkenine göre dağılımlarına bakıldığında büyükten küçüğe doğru 5 yılın 15, 11-15 yılın 14, 16-20 yılın 10 ve 6-10 yılın 7 frekansına sahip oldukları tespit edilmiştir.

4.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Coğrafya Alanına Yönelik Öz-Yeterlik Puanlarına İlişkin Bulgular (Findings Regarding Self-Efficacy of the Field of Social Studies Teacher of Geography)

Araştırmada kullanılan ölçek 19 maddeden oluşup beşli likert tipindedir. Ölçeğe verilen cevaplar açısından bakıldığında en az 19, en fazla 95 puan alınabileceği tespit edilmiştir. Böylece araştırmada bu iki puan arasında alınabilecek puanların yorumlanması ile sosyal bilgiler öğretmenlerinin ortalama öz-yeterlik seviyelerinin belirlenmesi sağlanacaktır. Tablo 2’de öz yeterlik puanlarına ilişkin bilgiler verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmenlerin coğrafya alanına yönelik öz-yeterlik puanları
(Table 2. Geography teachers’ self-efficacy scores)

n	Minimum Puan	Maksimum Puan	\bar{X}	Ss
54	52	74	62,79	5,01

Araştırmada elde edilen verilerin incelenmesi sonucunda en düşük puan 52 iken en yüksek puan 74 olarak tespit edilmiştir. Araştırmaya sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya alanına yönelik öz yeterlik düzeylerine ilişkin aritmetik ortalamaları $\bar{X} = 62,79$ olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin geliştirilme sürecinde ölçekten alınan ortalama puanları 59 ve aşağısı düşük, 60 ve 82 arası orta, 83 ve yukarısı yüksek olarak belirlenmiştir (Karadeniz ve Özdemir, 2006). Bu bağlamda sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya alanına yönelik öz yeterliklerinin orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

4.2. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre Coğrafya Alanına Yönelik Öz-Yeterlik Seviyelerine İlişkin Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular (Results about The Differences between Social Studies Teachers’ Views about Self-Efficacy Levels Related the Field of Geography According Gender)

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya alanına yönelik öz yeterlik seviyelerine ilişkin verdikleri cevapların cinsiyet değişkenine göre Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre coğrafya alanına yönelik öz-yeterlik seviyelerine ilişkin görüşleri arasındaki farklılığın karşılaştırılması

(Table 3. Comparing the differences between social studies teachers’ views about Self-Efficacy levels related the field of geograp)

Cinsiyet	n	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	P
Bayan	21	26.10	548.00	317.000	.600
Erkek	33	28.39	937.00		

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya alanına yönelik öz yeterlik seviyelerine ilişkin cinsiyetlerine göre anlamlı bir fark olup olmadığını anlamak için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda aralarında anlamlı bir farklılaşma olmadığı bulunmuştur ($U=317;p=0.6;p>.05$). Bu doğrultuda sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya alanına yönelik öz yeterlik seviyelerine ilişkin görüşlerinin cinsiyetlerine göre benzer olduğu söylenebilir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçeğin alt boyutlarına göre cinsiyet değişkenine ilişkin görüşleri Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Alt boyutlara göre cinsiyet değişkenine ilişkin coğrafya alanına yönelik öz yeterlik seviyelerine ilişkin görüşleri arasındaki farklılığın karşılaştırılması

(Table 4. Comparing the differences between social studies teachers' views about Self-Efficacy levels related the field of geography according gender in the the sub-dimensions)

Ölçeğin Alt Boyutları	Cinsiyet	n	Sıra ort.	Sıra top.	U	P
Coğrafyayı Yaşam Becerilerine Dönüştürebilme	Kız	21	23.67	497.00	266.000	.151
	Erkek	33	29.94	988.00		
Coğrafya Yeterlik Algısı	Kız	21	26.40	554.50	323.500	.679
	Erkek	33	28.20	930.50		
Coğrafya Alanındaki Davranışlarda Farkındalık	Kız	21	25.45	534.50	303.500	.444
	Erkek	33	28.80	950.50		

Cinsiyet değişkenine göre coğrafyayı yaşam becerilerine dönüştürebilme, coğrafya yeterlik algısı ve coğrafya alanındaki davranışlarda farkındalık alt boyutlarına göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin algıları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinde ölçeğin alt boyutlarında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark olup olmadığını anlamak için Mann Whitney U testi yapılmıştır. Buna göre alt boyutlarında "coğrafyayı yaşam becerilerine dönüştürebilme (U=266; p=0.151; p>.05)"; "coğrafya yeterlik algısı (U=323.500; p=0.679; p>.05)" ve "coğrafya alanındaki davranışlarda farkındalık (U=303.500; p=0.444; p>.05)" cinsiyet değişkenine göre aralarında 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir farklılaşma olmadığı bulunmuştur. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçeğin alt boyutlarına ilişkin görüşlerinin cinsiyet değişkeni açısından benzer olduğu tespit edilmiştir.

4.3. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Bölüme Göre Coğrafya Alanına Yönelik Öz-Yeterlik Seviyelerine İlişkin Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular (Results about the Differences between Social Studies Teachers' Views about Self-Efficacy Levels Related the Field of Geography According Graduated School)

Öğretmenlerin coğrafya alanına yönelik öz-yeterlik seviyelerinin mezun oldukları bölüm değişkenine göre Kruskal Wallis testi sonuçları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Öğretmenlerin mezun oldukları bölüme göre coğrafya alanına yönelik öz-yeterlik seviyelerine ilişkin görüşleri arasındaki farklılığın karşılaştırılması

(Table 5. Results about the differences between social studies teachers' views about Self-Efficacy levels related the field of geography according graduated department)

Mezun Olunan Bölüm	N	Sıra ort.	sd	X ²	P
Sosyal Bilgiler	29	23.19	2	2.249	.065
Tarih	14	30.11			
Coğrafya	11	35.55			

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya alanına yönelik öz-yeterlik seviyelerine ilişkin mezun oldukları bölüme göre anlamlı bir fark olup olmadığını anlamak için yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda aralarında anlamlı farkın olmadığı bulunmuştur [X²(2)=2.249; p=0.065; p>05]. Bu doğrultuda sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya alanına yönelik öz yeterlik seviyelerine ilişkin görüşlerinin mezun olunan bölüme göre istatistiksel olarak değişmediği ancak coğrafya

bölümü mezunlarının lehine olarak aritmetik ortalamasının daha yüksek olduğu söylenebilir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin alt boyutlara göre mezun oldukları bölüm değişkenine ilişkin görüşleri Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Alt boyutlara göre mezun oldukları bölüm değişkenine ilişkin coğrafya alanına yönelik öz-yeterlik seviyelerine ilişkin görüşleri arasındaki farklılığın karşılaştırılması
(Table 6. Comparing the differences between social studies teachers' views about Self-Efficacy levels related the field of geography according graduated school in the the sub-dimensions)

Ölçeğin Alt Boyutlar	Mezun Olunan Bölüm	n	Sıra ort.	sd	X ²	P
Coğrafyayı Yaşam Becerilerine Dönüştürebilme	Sosyal Bilgiler	29	24.53	2	7.114	.029*
	Tarih	14	24.82			
	Coğrafya	11	38.73			
Coğrafya Yeterlik Algısı	Sosyal Bilgiler	29	25.31	2	4.907	.086
	Tarih	14	24.79			
	Coğrafya	11	36.73			
Coğrafya Alanındaki Davranışlarda Farkındalık	Sosyal Bilgiler	29	29.22	2	3.176	.204
	Tarih	14	21.18			
	Coğrafya	11	31.00			

Yapılan analizler sonucunda mezun olunan bölüm değişkenine göre birinci alt boyut olan "coğrafyayı yaşam becerilerine dönüştürebilme" alt boyutunda anlamlı bir farklılaşma tespit edilirken, ikinci ve üçüncü alt boyut olan "coğrafya yeterlik algısı ve coğrafya alanındaki davranışlarda farkındalık" alt boyutlarında göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin algıları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Buna göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçeğin birinci alt boyutuna "coğrafyayı yaşam becerilerine dönüştürebilme" ilişkin mezun oldukları bölüm değişkenine göre anlamlı bir fark olup olmadığını anlamak için yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda aralarındaki farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir [$X^2(2)=7.114$; $p=0.029$; $p<05$]. Bu farklılığın sosyal bilgiler mezunları ile coğrafya mezunları arasında coğrafya; tarih ile coğrafya mezunları arasında yine coğrafya mezunlarının lehine olduğu saptanmıştır. Buna göre coğrafya mezunlarının coğrafyayı yaşam becerilerine dönüştürebilme becerileri sosyal bilgiler ve tarih bölümü mezunlarına göre daha yüksektir.

Ölçeğin ikinci ve üçüncü alt boyutlarına "coğrafya yeterlik algısı [$X^2(2)=4.907$; $p=0.086$; $p>05$]" ve "coğrafya alanındaki davranışlarda farkındalık [$X^2(2)=3.176$; $p=0.204$; $p>05$]" ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin mezun oldukları bölüm değişkenine göre anlamlı bir fark olup olmadığını anlamak için yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda aralarında 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir farklılaşma olmadığı bulunmuştur. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya yeterlik algıları ve coğrafya alanındaki davranışlarda farkındalık alt boyutlarına göre mezun oldukları bölüm değişkeni açısından benzer olduğu tespit edilmiştir.

4.4. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kıdem Yılına Göre Coğrafya Alanına Yönelik Öz-Yeterlik Seviyelerine İlişkin Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular (Results about the Differences between Social Studies Teachers' Views about Self-Efficacy Levels Related the Field of Geography According Seniority)

Öğretmenlerin coğrafya alanına yönelik öz-yeterlik seviyelerinin kıdem yılı değişkenine göre Kruskal Wallis testi sonuçları Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Öğretmenlerin kıdem yılına göre coğrafya alanına yönelik öz-yeterlik seviyelerine ilişkin görüşleri arasındaki farklılığın karşılaştırılması

(Table 7. Comparing the differences between social studies teachers' views about Self-Efficacy levels related the field of geography according seniority)

Kıdem yılı	N	Sıra ort.	sd	X ²	P
1-5 yıl	15	20.33	2	6.709	.152
6-10 yıl	7	22.29			
11-15 yıl	14	30.71			
16-20 yıl	10	33.30			
21 ve üstü	8	32.62			

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya alanına yönelik öz yeterlik seviyelerine ilişkin kıdem yılına göre anlamlı bir fark olup olmadığını anlamak için yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda gruplar arasındaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur [$X^2(2)=2.709$; $p=0.152$; $p>05$]. Bu doğrultuda sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya alanına yönelik öz yeterlik seviyelerine ilişkin görüşlerinin kıdem yılına göre benzer olduğu söylenebilir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin alt boyutlara göre kıdem yılı değişkenine ilişkin görüşleri Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Alt boyutlara göre kıdem yılı değişkenine ilişkin coğrafya alanına yönelik öz-yeterlik seviyelerine ilişkin görüşleri arasındaki farklılığın karşılaştırılması

(Table 8. Comparing the differences between social studies teachers' views about Self-Efficacy levels related the field of geography according seniority in the the sub-dimensions)

Ölçeğin Alt Boyutları	Kıdem yılı	n	Sıra ort.	sd	X ²	P
Coğrafyayı Yaşam Becerilerine Dönüştürebilme	1-5 yıl	15	22.70	2	4.699	.320
	6-10 yıl	7	21.07			
	11-15 yıl	14	31.68			
	16-20 yıl	10	28.85			
	21 ve üstü	8	33.12			
Coğrafya Yeterlik Algısı	1-5 yıl	15	23.97	2	3.813	.432
	6-10 yıl	7	23.21			
	11-15 yıl	14	32.43			
	16-20 yıl	10	24.95			
	21 ve üstü	8	32.44			
Coğrafya Alanındaki Davranışlarda Farkındalık	1-5 yıl	15	30.47	2	2.444	.655
	6-10 yıl	7	25.71			
	11-15 yıl	14	29.29			
	16-20 yıl	10	21.20			
	21 ve üstü	8	28.25			

Analiz sonuçlarına göre kıdem yılı değişkenine göre coğrafyayı yaşam becerilerine dönüştürebilme, coğrafya yeterlik algısı ve coğrafya alanındaki davranışlarda farkındalık alt boyutlarına göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin algıları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçeğin alt boyutlarında kıdem yılı değişkenine göre anlamlı bir fark olup olmadığını anlamak için Kruskal Wallis testi yapılmıştır. Buna göre birinci alt boyut olan "coğrafyayı yaşam becerilerine dönüştürebilme [$X^2(2)=4.699$; $p=0.320$ $p>05$]"; ikinci alt boyutu olan "coğrafya yeterlik algısı [$X^2(2)=3.813$; $p=0.432$; $p>05$]" ve üçüncü alt boyut olan "coğrafya alanındaki davranışlarda farkındalık [$X^2(2)=2.444$; $p=0.655$; $p>05$]" alt boyutlarının kıdem yılı değişkenine göre aralarında 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir farklılaşma olmadığı tespit edilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçeğin alt boyutlarına ilişkin görüşlerinin kıdem yılı değişkeni açısından benzer olduğu tespit edilmiştir.

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER (DISCUSSION, CONCLUSION AND COMMENDATION)

Rize il merkezinde görev yapmakta olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya öz yeterlik algılarının tespitine yönelik yapılan bu çalışmada şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Elde edilen sonuçlara göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya alanına yönelik öz-yeterlik puanları orta düzeydedir.
- Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre coğrafya alanına yönelik öz-yeterlik seviyelerine ilişkin algıları hem ölçeğin geneli hem de alt boyutlar için istatistiksel olarak anlamlı bir fark oluşturmadığı belirlenmiştir.
- Öğretmenlerin mezun oldukları bölüme göre coğrafya alanına yönelik öz-yeterlik seviyelerine ilişkin algıları, ölçeğin geneli için istatistiksel olarak anlamlı bir fark oluşturmadığı ancak matematiksel olarak coğrafya bölümü mezunları lehine ortaya çıktığı görülmektedir. Bunun yanında "coğrafyayı yaşam becerilerine dönüştürebilme" alt boyutunda bu farkın coğrafya bölümü mezunlarına lehine anlamlı bir fark oluşturduğu görülmektedir.
- Öğretmenlerin kıdem yılına göre coğrafya alanına yönelik-öz yeterlik seviyelerine ilişkin görüşleri arasında ölçeğin bütünü ve alt boyutlar arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır.

Bu sonuçlardan cinsiyetin öz-yeterlik algısında bir farklılaşma oluşturmama durumu Uslu'nun (2014) yapmış olduğu "sosyal bilgiler öğretmen adaylarının özel alan yeterliklerine ilişkin öz-yeterlik inançlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi" konulu çalışma sonucuyla örtüşmektedir. Benzer bir sonuç Bahtiyar Karadeniz'in (2011) "öğretmenlerin coğrafya öz-yeterlik inançları-Ordu ili örneği-" konulu çalışmada da görülmüştür. Ancak Ogün'ün (2007) "Erzurum'daki sosyal bilgiler öğretmen adaylarının coğrafya alanına yönelik öz yeterlik seviyeleri üzerine bir inceleme" başlıklı çalışmasında erkek öğretmen adaylarının daha yüksek öz-yeterlik algısına sahip oldukları görülmüştür. Bu durum ise erkek öğretmen adayların bu alandaki özgüvenlerinin daha yüksek oluşuna ya da bayan öğretmen adayların özellikle ölçekteki geniş içerikli bazı maddelere karşı daha şüpheli yaklaşmasına dayandırılmıştır. Oysa Akengin ve diğerleri (2010) çalışmasında kız öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık tespit etmiş, bu durum ise kız öğrencilerin bu mesleğe yönelik daha pozitif tutum içinde olmalarıyla ilişkilendirilmiştir.

Ölçeğin genelinde coğrafya bölümü mezunlarının öz-yeterlik inançlarında sadece matematiksel olarak bir fark görülürken,

"coğrafyayı yaşam becerilerine dönüştürebilme" alt boyutunda bu durum coğrafya bölümü mezunlarının lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma oluşturmuştur. Bu sonuç Bahtiyar Karadeniz'in (2011) araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Coğrafya bölümü mezunlarının daha yüksek öz-yeterlik algıları bunların lisans döneminde coğrafi bilgi, beceri ve değerlerle daha fazla donatılmış olmalarıyla ilişkilendirilebilir.

Mesleki kıdem ile coğrafya öz-yeterlik algıları arasında istatistiksel bir farkın oluşmadığı, bu sonucun ise Bahtiyar Karadeniz'e (2011) ait çalışma sonucuyla örtüşmediği görülmektedir. Belirtilen çalışmada mesleki kıdemi yüksek öğretmenlerin daha düşük öz-yeterlik algısına sahip olması onların yeni sisteme (yapılandırmacı) daha az motive olmalarına bağlanmıştır.

Bu sonuç ve değerlendirmelerden sonra şu öneriler sunulabilir:

Sosyal bilgiler ve tarih bölümü mezunu öğretmenlerin, Sosyal Bilgileri oluşturan en temel disiplinlerden biri olan coğrafyaya yönelik daha düşük düzeyde olan öz-yeterlik algılarını yükseltmek için bu disiplinlerin müfredatlarına daha fazla coğrafya derslerin konulması gerekir.

Ölçeğin iki alt boyutunda (Coğrafya yeterlik algısı ve Coğrafya alanındaki davranışlarda farkındalık) coğrafya bölümü mezunları ile diğer bölüm mezunları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın oluşmama nedenleri nitel bir çalışmayla ortaya konulabilir.

Lisans dönemi veya hizmet içi eğitim çalışmalarlarıyla coğrafya öğretmenlerinin coğrafya yeterlik algısı ve coğrafya alanındaki davranış farkındalıkları yükseltilebilir.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Akengin, H., Tunç-Şahin, C., Kaya, B., Bengiç, G. ve Sargın, S., (2010). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bazı genel coğrafya konuları ve bunların öğretimi ile ilgili öz-yeterlik algıları. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 21, 78-97.
2. Ashton, P.T., (1984). Teacher efficacy: A motivational paradigm for effective teacher education. *Journal of Teacher Education*, 35, 38-32.
3. Bahtiyar Karadeniz, C. ve Sarı, S., (2011). Coğrafya öğretimi öz-yeterlik ölçeğinin geliştirilmesi. <http://www.egitimbilimtoplum.com.tr/index.php/ebt/article/view/411/pdf> adresinden 19.07.2014 tarihinde edinilmiştir.
4. Bahtiyar Karadeniz, C., (2011). Öğretmenlerin coğrafya öz-yeterlik inançları (Ordu ili örneği). *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 9(35), 28-47.
5. Bandura, A., (1986). *Social foundation of thought and action: A social cognitive theory*, Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice Hall.
6. Büyüköztürk, Ş., (2011). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. (11. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
7. Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F., (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (7. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
8. Durmuş, B., Yurtkoru, E.S. ve Çinko, M., (2008). *Sosyal bilimlerde SPSS'le veri analizi*. (2. Baskı). İstanbul: Beta Yayınları.
9. Gençtürk, E., Akbaş, Y. ve Kaymakçı, S., (2012). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bakış açısıyla ideal öğretmenin özellikleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(2), 1559-1572.

10. Guskey, T. ve Passaro, P., (1994). Teacher efficacy: A study of construct dimensions, *American Educational Research Journal*, 31, 627-643.
11. Karadeniz, C., (2005). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının coğrafya alanına ilişkin öz yeterlik inancı ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 63-69.
12. Karadeniz, C. ve Özdemir, N., (2006). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının coğrafya alanına ilişkin öz yeterlik inançları (Ondokuz Mayıs Üniversitesi Örneği). *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 23-30.
13. Karasar, N., (2011). Bilimsel araştırma yöntemi. (22. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
14. Oğün, C., (2007). Erzurum'daki sosyal bilgiler öğretmen adaylarının coğrafya alanına yönelik öz yeterlik seviyeleri üzerine bir inceleme. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 201-221.
15. Pajares, F., (1996). Self-efficacy beliefs in academic settings. *Review of Educational Research*, 66(4), 543-578.
16. Tschannen-Moran, M. ve Hoy, A.W., (2001). Teacher efficacy: Capturing an elusive construct. *Teaching and Teacher Education*, 17, 783-805.
17. Uslu, S., (2014). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının özel alan yeterliliğine ilişkin öz-yeterlik inançlarının incelenmesi. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
18. Yeşil, R., (2013). Bilimsel araştırma yöntemleri. Remzi Y. Kıncal. (Ed.). Nicel ve nitel araştırma yöntemleri (İkinci Baskı) içinde (s. 52-80). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.